

U »Posljednjoj bosanskoj elegiji« — »Snu se prepusta podvižnik, umoran od ophodnje, ipak snu već narasom do jecaja, što će izbiti kao moto životu«.

Risojević vešto povlači niti svoga rukopisa kroz udesne sudbine i tkanja knjiga i života, pa otuda taj rukopis svedoči autorovu prisutnost u vremenu i postojanju, ne u trenutku i do trenutka, već u svim trenucima, počev od onih u kojima se začela udesnost, i začela knjiga, čoveka/biće.

Risojevićev pesnički rezultat zasnovan je na jasnom stvaralačkom konceptu i modernim pesničkim strukturama. Te strukture omogućavaju dubinska pesnička sondiranja stvarnosti, pesnički predeo prozračan, kroz slojevitosti. Kod Risojevića otuda na istom mestu i mitski mrak i harmonično kretanje zvezda nad nama, a između njih — čovek, čovek uopšte, čovek bivši, sadašnji, budući, znani, neznani, polugoli, poludivlji, spemeljeni, skamenjeni, čovek u svakom času i u svakom pokretu, čovek koji nastaje, nestaje, penje se, pada, otkriva, traži, gubi, ali uvek samo čovek koji živi i koji zna da drugih mogućnosti nikada nije ni bilo. Čovek je, tako, jedinstvo svih stvari, pojava, stanja, promena. On je praznina i molitva praznini, on je planina i hod po planini, on je bolnik, smernik, većnik, ništa ga ne može izneveriti jer ništa suštinsko i nema, ništa ga ne može ni zadržati ni oterati, jer je u njemu svo njegovo konačno i beskonačno shvatanje njega samog i sveta koji ga okružuje.

Bosanskog čoveka, njegovu istoriju i prirodu, njegovu prošlost i sadašnjost, pesnik ima u središtu svoje pesničke doživljenosti, i to knjizi elegija koju čitamo, daje izvesnu specifičnost, kao što joj i boje specifično kulminiraju od mitski tamne do onih koje netom oklopljuju crkve, džamije, stećke, ruševine Bobovca i Kraljeve Sutjeske.

Pa, ipak, da nije i svih onih drugih elemenata i pokreta koji prožimaju biće čoveka, Risojevićevu pesničku knjigu do nivoa ozbiljnosti, do sigurnosti pesničkog iskaza, do umetničke verodostojnosti, ne bi iznelo tek te specifičnosti, pa ni svo to prožimanje konkretnih udesnih stvarnosti. Presudna je ovde tragalački moderna reč, ruka pružena svakome, ali ruka koja ne pozdravlja nikoga posebno, nikoga toliko prijateljski, intimno, prisno, koliko život sav koliko ga u svima nama ima!

Dragoljub Jeknić

MIOMIR NEŠIĆ: IGRA PREDSKAZANJA

Spaj, Beograd, 1974.

Odmah je uočljiva namera (u značenjskom smislu) sa kojom je građena Nešićeva zbirka. Idući kružnom linijom uobličavanja određenih motivskih struktura, autor nastoji da definiše, u potrebnom smislu, izdvojena težišta, punktove primarnog i, za njega, specifičnog značenjskog potencijala u rasutosti drugih značenja, koja nisu presudna za određenje njegovog pesničkog iskustva. Takav postupak naznačen je već i samom ciklusnom podelom. Od prvog ciklusa *Beg*, preko *Igra predskazanja*, do završnog, trećeg ciklusa *Glas koji kruži*, autor prati jednu prikrivenu liniju koja započinje motivom *bežanja* (kretanja) kao svojevrsno egzistencijalnom mogućnošću, a nastavlja se istim motivom u jednom sudbinskom značenju, da bi, konačno, ta linija dobila svoje zaokruženje, delom u sasvim prizemnom, svakidašnjem gradivu, a delom u prigušenim intonacijama prošlosti. Treba istaći da se, u unutrašnjoj strukturi Nešićevih poetskih zapisa, ovi osnovni elementi međusobno traže i nadopunjuju, da se njihove naznake fragmentarno interpoliraju u krugovima svakoga ciklusa (dakle, nema stroge tematsko-motivske razdeljenosti)

što je nesumnjiva vrednost zbirke, jer doprinosi koherentnom i izražajnom motivskom spregu.

Polazeći od *sumnje*, kao primarnog određenja prema aktu egzistentnog («ni u šta ne verujemo»), autor postavlja čin »traženja istine« kao središnji zadatak pesničkog delovanja i otuda proizilazi sve činjenice njegovog doonijeg stvaralačkog iskustva. Tražiti istinu znači lutati, bežati ka novim prostorima koji pokreću autentične smislove i viđenja, prihvatljive kao jedine mogućnosti u kojima se postiže izmirenje praznine (u doživljaju pojavnosti) i lažne neodređenosti (u shvatanju uloge detinjstva kao vodećeg obrasca za definisanje pojavnosti). Detinjstvo je neophodnost Nešićevog poetskog viđenja, a njegova neodređenost ishodi iz pokušaja da se od njega pobjegne, da se zaboravi. Dijalektičko odvajanje se javlja i kada peva o majci, o zavičaju (zavičaj je poistovećen sa detinjstvom), o prošlosti (preci, sa kojima izjednačava svoje biće), ali svi ovakvi pokušaji ne doprinose udaljavanju, nego, naprotiv, u svome podtekstu nose spoznaju o uzaludnosti takvog akta.

Reč Nešićevog pesničkog zapisa ne teži samostalnom postojanju, ona više opisuje i ispisuju određene impresije i spoznaje. Reč mu nena intenciju da bude znak, nego nosi sobom svojevrsno značenjsko strujanje impregnirano sa strukturom i smislom pesničkog viđenja.

Na momente, ova zbirka ostavlja utisak nedograđenosti, nedorečenosti, jer su u njoj vidljive izvesne neravnine i zatamnjenja, zatim, pesnikovim suviše ličnim stavom suženi i jednolični emocionalni registri, kao i narativnost, koje Nešić nije uspeo da se oslobodi, što sve navodi na zaključak da se ova poezija više ograničavala na postavku problema i tek nejasno sagledavala mogućnosti za njihovo razrešavanje. Otuda se zbirka doima kao traženje u kome su prisutne težnje ka novim viđenjima, novim doticajima smislenog, ali u okvirima standardnog jezičkog potencijala, koji, bar za sada, ne pokazuje neke inovacijske tendencije.

Dodajmo, još, da, je *Igra predskazanja* prva Nešićeva zbirka i otuda nedorečenosti i nedostatak jednog potpuno izgrađenog stilističkog postupka, ne možemo uzeti toliko kao negativnost, nego ih moramo shvatiti i posmatrati u sklopu nagoveštaja izvesnih vrednosti (koje su evidentne) za jedno novo poetsko produžavanje.

Zorica Stojanović

XXII FESTIVAL JUGOSLOVENSKOG IGRANOG FILMA

Da svaki Pulski festival ima svoju fizionomiju, svoj stil, svoje zahteve i svoje potrebe — to je potpuno razumljivo i logično. Druga je stvar, međutim, kakav je taj stil, kakva je ta fizionomija i najzad kakvi su ciljevi i smernice koje Festival u svom opštem sumarnom svođenju zastupa. Upravo ovaj protekli Festival jugoslovenskog igranog filma odisao je tako deprimirajućim i kontradiktornom atmosferom, stvaralačkim bespućima i takvim sistemom vrednovanja, što nam pruža šansu da nedvosmisleno i bez nekog posebnog ograđivanja odbacimo festivalsku politiku, kreativne domete i načine vrednovanja kao suprotne interesima jugoslovenskog filma, pa i jugoslovenskog društva, a i umetnosti posebno. Ovogodišnja Pula, u svojoj tragičnoj razini nemara, egocentričnosti, površnosti i didaktičnosti koja se jasno ogledala u čitavoj jugoslovenskoj filmskoj produkciji, bila je odraz stvaralačke i organizacione dezorijentiranosti, jednom rečju — zbunjenosti, s kojom su filmski radnici prihvatili čitav niz koraka spolja i iznutra na sređivanju latentne krize prisutne i ranijih godina u našoj kinematografiji.

Upravo ovakva Pula nam je jasno stavila do znanja šta ova inače vitalna kinematografija danas u istinu jeste i ukazala na procese daljeg neminovnog raslojavanja jugoslovenske filmske umetnosti (što se jasno odrazilo i u tragičnoj ulozi žirija!) nesporno je značajna za samoosvešćenje i novo pregrupisanje snaga u borbi za bolji i kvalitetniji jugoslovenski film, za otvorenije i doslednije razgovore o njegovoj budućnosti. Na žalost, u samoj Puli takva je šansa nepovratno izgubljena i zapostavljena od strane jugoslovenskih filmskih radnika, umetnika i kritičara, a konačno i svih onih koji su posredno ili neposredno zainteresovani. Umesto konačno otvorenog dijaloga o stanju, uslovima rada, sistemu valoriziranja i nagrađivanja ove vrste delatnosti, a takođe i ne na poslednjem mestu o načinima finansiranja, o društvenim »zadacima« i umetničkim »ciljevima«, što bi nesumnjivo dovelo do kritičnijeg i samokritičnijeg odnosa prema stanju i postignutim rezultatima, većina prisutnih je sve svoje snage iscrpljivala polemikom o mestu i ulozi žirija, iskaljujući sav svoj jad i jed u obračunu sa ličnostima članova žirija, njihovim vrednosnim kriterijumima i političkim stavovima. Činjenica je da ovogodišnji žiri, kao i mnogi proteklih godina, nije uspeo da se uzdigne iznad dramatičnih pritisaka, sujete i tragičnih zabuda našeg filma, i da je svojim odlukama ispisao nekoliko najmračnijih stranica Puluskog festivala. Ali istovremeno mora mu se priznati da je i u svojim zabudama bio vrlo dosledan.

Stare boljke bez novog melema

U procepima raznih interesa naših republičkih i pokrajinskih centara, producenčkih kući, pa i moćnih pojedinaca Pula je bila poprište kuloarskog mudrovanja, jalovih razgovora i aktivnog delovanja kulturnog

